

Jukka Lindberg – Mervi Tolonen

Vastavalmistuneiden urapolut

**Vuosina 2003 – 2004 valmistuneiden
Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään**

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Helsinki 2005

ISSN 1456-3304

SISÄLLYS

SISÄLLYS	1
1. JOHDANTO	2
2. SELVITYKSEN TOTEUTUS	3
3. SELVITYKSEEN OSALLISTUNEIDEN TAUSTATIEDOT	3
3.1 Sosiaalialalla entistä vähemmän miehiä	3
3.2 Sosiaalialan asiantuntijatehtäviin kahdesta koulutusväylästä	4
3.3 Sosiaalialan pitkät koulutusputket	5
3.4 Opiskeluaikainen palkkatyö yleistä	6
3.5 Vastavalmistuneet asuvat Etelä-Suomessa	7
4. VASTAVALMISTUNEIDEN TYÖLLISTYMINEN	8
4.1 Ensimmäisen työpaikan löytyminen	8
4.2 Työttömyyskokemuksia lähes joka toisella vastavalmistuneella	10
4.3 Syitä työttömyyteen	10
4.4 Luottamus työllistymiseen on hyvä	13
4.5 Tietolähteet työmarkkinoista	13
4.6 Ensimmäinen työtehtävä	14
5. TILANNE TYÖMARKKINOILLA TOUKOKUUSSA 2005	18
5.1 Vastavalmistuneiden työttömyys lisääntynyt hieman	18
5.2 Työllistyminen lisääntynyt keskisuurissa ja pienemmissä kunnissa	19
5.3 Vaihtuvuus työtehtävissä vähäistä	20
5.4 Kunta edelleen suurin työllistäjä	22
5.5 Määräaikaiset työtehtävät hieman vähentyneet	23
5.6 Määräaikaiset työsuhteet rasittavat osaa vastavalmistuneita	24
5.7 Sosiaalialan työ on mielenkiintoista	26
5.8 Työtehtävien vaatimustaso vastaa koulutusta	28
5.9 Palkkauksessa tapahtunut parannusta	29
6. TULEVAISUUDEN SUUNNITELMIA	31
6.1 Työpaikan vaihto mielessä, mutta ei alalta pois	31
6.2 Jatko-opinnot kiinnostavat	32
6.3 Tyytyväisyys suoritettuun tutkintoon	32
7. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	33

1. JOHDANTO

Ympärillämme tapahtuvat muutokset heijastuvat nopeasti sosiaalialan työhön, onhan ala vahvasti yhteiskuntasidonnainen. Uusia palvelutarpeita syntyy ja vanhoja hiipuu pois. Tarvitaan osaajia, jotka pystyvät havaitsemaan, analysoimaan, kehittämään ja toteuttamaan palveluja ja tehtäviä, joilla voidaan vastata väestön hyvinvointia ylläpitäviin ja kohottaviin elämäntilanteisiin.

Sosiaalialan ja sosiaalityön koulutuksessa on viimeisen vuosikymmenen kuluessa tapahtunut merkittävä uudistus, sillä alan asiantuntija- ja johtotehtäviin tullaan kahden korkeakoulutusväylän kautta, yliopistosta ja ammattikorkeakoulusta. Siirtyminen koulutuksesta työelämään on muuttunut viime vuosina siten, että sosiaalialan työmarkkinat ovat laajentuneet perinteisten sektoreiden lisäksi. Tästä kertoo vastavalmistuneiden sijoittuminen uusille aloille. Uudet tehtävänimikkeet puolestaan kertovat tehtävien ja ammattien muutoksista, tulevaisuuden tekijöistä.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentiassa on yli 17 000 jäsentä. Jäsenistö työskentelee erilaisissa asiantuntija- ja esimiestehtävissä julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Edunvalvontansa tueksi järjestö on 1990-luvulta lähtien selvittänyt kahden vuoden välein vastavalmistuneiden jäsentensä sijoittumista työmarkkinoille. Tähän raporttiin on koottu keskeiset tulokset kyselystä, joka suunnattiin vuosina 2003 ja 2004 tutkintonsa suorittaneille jäsenille.

2. SELVITYKSEN TOTEUTUS

Urapolku -selvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa vastavalmistuneiden jäsenten määrällisestä ja laadullisesta sijoittumisesta työmarkkinoille sekä sosiaalialan työmarkkinoiden kehityksestä. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on se, onko näkyvissä uusia tehtäväalueita, joihin vastavalmistuneet ovat sijoittuneet. Kyselyn ajankohdaksi kuten aiemminkin valittiin huhtikuun - toukokuun vaihde. Ajankohta antaa oikean kuvan työllistymisestä, koska edellisen vuoden lopussa valmistuneet ovat ehtineet hakeutua työmarkkinoille.

Selvitys toteutettiin postikyselynä. Kyselylomake lähetettiin huhtikuussa kaikille vuosina 2003 ja 2004 valmistuneille järjestön jäsenille, yhteensä 1 436 henkilölle. Osoitetiedot saatiin järjestön jäsenrekisteristä. Määräaikaan mennessä kyselylomakkeen palautti 869 henkilöä, 60.5 % kyselyn kohteina olleista. Koska vastausprosentti oli hyvä, uusintakyselyyn ei ollut tarvetta.

3. SELVITYKSEEN OSALLISTUNEIDEN TAUSTATIEDOT

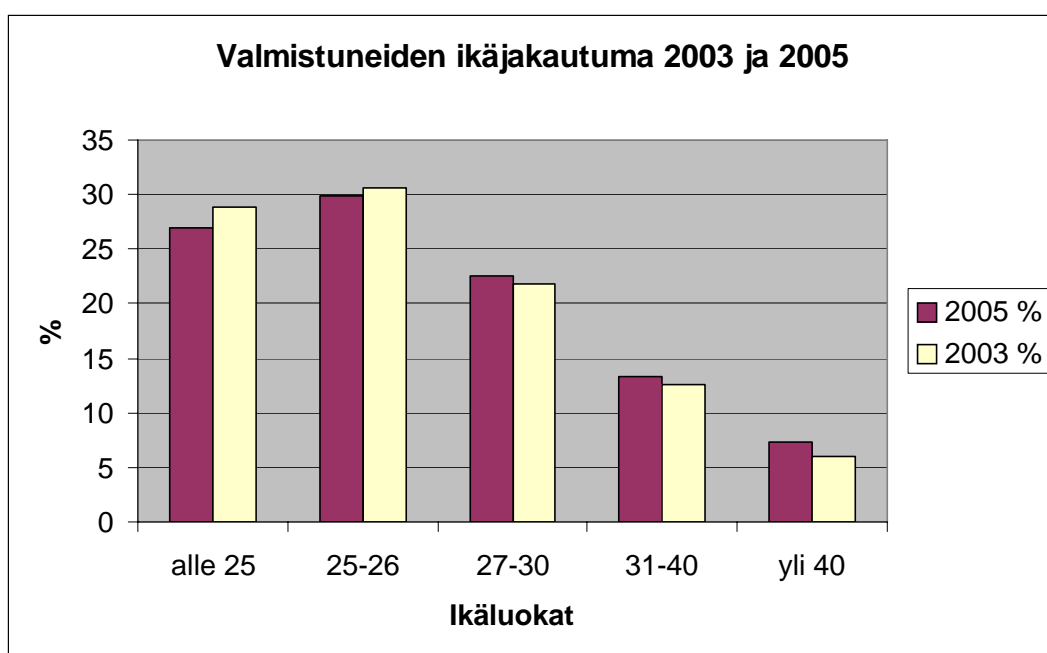
3.1 Sosiaalialalla entistä vähemmän miehiä

Sosiaaliala on ollut aina naisvaltainen, mikä korostuu entisestään tänä päivänä. Useita vuosia jatkunut kehitys miesten osuuden kaventumisesta jatkui samaan suuntaan. Selvityksen kohdejoukkoon kuuluneesta 869 vastaajasta oli naisia 97 % ja miehiä 3 %. Kaksi vuotta aiemmin tehdyssä selvityksessä miehiä oli hienoisesti nykyistä enemmän eli 3.2 %. Vuonna 2001 tehdyssä selvityksessä miesten osuus oli 4 %. Koulutettujen kokonaismäärän lisäys ei ole kasvattanut miesten osuutta. Sosiaaliala on sukupuolisesti yksipuolinen.

Kyselyä tehdessä vastaajien valmistumisesta oli ehtinyt kulua aikaa noin neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen. Vastaajien keski-ikä oli 28.2 vuotta ja mediaani oli 26

vuotta. Yliopistotutkinnon suorittaneiden keski-ikä oli 30.5 vuotta ja ammattikorkeakouluista tulleiden tasan 28 vuotta. Työmarkkinoille valmistutaan hieman vanhempana kuin kaksi vuotta sitten, jolloin keski-ikä oli 27.8 vuotta. Mediaani on pysynyt samana. Kun otetaan huomioon vuoden 2001 tieto, voidaan todeta, että viimeisen neljän – viiden vuoden aikana valmistuneiden keski-ikä on noussut kolmella vuodella. Tutkintonsa suorittaneiden ikähaitari on runsas 30 vuotta, sillä nuorin valmistunut oli 21-vuotias ja vanhin 53-vuotias.

Kuvio 1. Valmistuneiden ikärakenne 2003 ja 2005

3.2 Sosiaalialan asiantuntijatehtäviin kahdesta koulutusväylästä

1990-luvun alkupuolella käynnistynyt koulutusrakenteiden uudistaminen saatettiin loppuun vuosikymmenen vaihteessa. Sosiaalialan asiantuntija- ja johtotehtäviin tullaan nykyisin kahden oppilaitosväylän kautta. Kuudesta yliopistosta valmistuu sosiaalityön koulutuksen suorittaneita yhteiskuntatieteiden /valtiotieteiden maistereita ja yhdestä eli Helsingin yliopistosta valmistutaan myös politics magister-nimikkeellä.

23 ammattikorkeakoulussa voi opiskella sosiaalialan, vanhustyön sekä kuntoutuksen ohjauksen ja suunnittelun koulutusohjelmissa. Näistä valmistuu sosiaalialalle sosionomin (AMK), geronomin (AMK) ja kuntoutuksen ohjaajan (AMK) tutkinnon suorittaneita. Kolmesta ruotsinkielisestä ammattikorkeakoulusta valmistuvilla tutkintonimike on socionom (YH).

Kyselyyn vastanneista 11 % oli suorittanut yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon. Alemman yliopistollisen tutkinnon suorittaneita oli 0.5 % vastaajista. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita oli vastaajista 88.3 %. Näistä oli 84.3 % sosionomeja (AMK), 1.4 % geronomeja ja 1.4 % kuntoutuksen ohjaajia. Muun ammattikorkeakoulututkinnon oli niin ikään suorittanut vastaajista 1.4 %. Viimeksi mainittu ryhmä koostui lähes kokonaan yhteisöpedagogeista (AMK).

3.3 Sosiaalialan pitkät koulutusputket

Nykyinen työelämä haastaa työssä olevan väestön jatkuvaan osaamisen kehittämiseen, mikä toteutuu täydennyskoulutuksen, erikoistumiskoulutuksen ja uusien tutkintojen kautta. Sosiaaliala ei tee tästä poikkeusta. Lähes puolet (47 %) yliopistotutkinnon suorittaneista oli aiemmin opiskellut ammatillisen tutkinnon. Eniten oli sosionomin (AMK) tutkintoja.

Ammattikorkeakoulussa opiskelleilla oli tilanne sama, sillä 46 % oli suorittanut joko opisto- tai toisen asteen tutkinnon. Tutkinnot olivat pääosiltaan sosiaalialalta, sillä vain 13 % tuli alan ulkopuolelta.

Sosiaalialalla edetään osaamisen lisäämisessä koulutusportaittain ja se vie useita vuosia. Selvitysjoukossa oli henkilöitä, jotka ovat suorittaneet ensin toisen asteen eli lähihoitajan tutkinnon, minkä jälkeen vuorossa on ollut sosionomin (AMK) tutkinto ja sen jälkeen on suoritettu maisterin tutkinto. Ilmiö on yleinen naisvaltaisilla aloilla eikä poikkea muusta eurooppalaisesta käytännöstä.

Valtioneuvoston vuonna 2003 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003 – 2008 on asetettu tavoitteeksi, että vuoteen 2008 mennessä 25 % ammattikorkeakoulujen ja 2-3 % yliopistojen uusista opiskelijoista on toisen asteen ammatillisen koulutuksen peruskoulupohjalta suorittaneita. Tämä tavoite toteutuu sosiaalialalla.

Pitkät koulutusputket näkyvät valmistuneiden keski-ään nousuna. Henkilöillä, jotka olivat suoraan ylioppilastutkinnon jälkeen aloittaneet opiskelunsa, oli keski-ikä 25.1 vuotta. Kahden ammatillisen tutkinnon suorittaminen nosti valmistumisikää usealla vuodella. Opistoasteen tutkinto yhdessä ammattikorkeakoulututkinnon kanssa nosti keski-ään vastavalmistuneilta 36.2 vuoteen. Sen sijaan henkilöillä, jotka olivat suorittaneet sekä ammattikorkeakoulututkinnon että yliopistotutkinnon, keski-ikä oli 32.9 vuotta. Luvuista on pääteltävissä se, että opistotutkinnon jälkeen on oltu työelämässä useita vuosia ennen kuin on lähdetty uudestaan opiskelun pariin, kun taas sosionomit (AMK) siirtyvät hyvin nopeasti valmistumisestaan opiskelemaan maisterin tutkintoa.

3.4 Opiskeluaikainen palkkatyö yleistä

Opiskelijoiden työssä käynnistä on usein vastakkaisia näkemyksiä. Työssä käynnin nähdään pitkittävän valmistumista ja hidastavan palkkatyöhön siirtymistä. Toisaalta saattaa jäädä huomaamatta se, että opiskelija kerryttää työkokemusta jo opintojensa aikana ja näin edesauttaa sijoittumistaan työmarkkinoille.

Vastavalmistuneita pyydettiin ilmoittamaan kaikki opiskeluaikaiset työssäkäyntimuodot. Opiskelijat ovat saattaneet tehdä yhtä aikaa alaa vastaavaa palkkatyötä, olla tämän lisäksi muussa palkkatyössä tai palkattomassa vapaaehtoistyössä.

Taulukko 1: Vastavalmistuneiden opiskeluaikainen palkkatyö

opiskelunaikainen palkkatyö (multiresponse)	
	%
Alaa vastaava palkkatyö	61
Muu palkkatyö	31
Palkaton vapaaehtoistyö	6
En työskennellyt palkkatyössä	17
Yht.	115

Kolme henkilöä viidestä oli tehnyt alaa vastaavaa palkkatyötä opiskeluaikana. Lähes kolmannes oli tehnyt muuta palkkatyötä. Yliopisto-opiskelijat (77 %) käyvät alaa vastaavassa työssä huomattavasti useammin kuin ammattikorkeakouluopiskelijat (58 %). Osa selittyy todennäköisesti sillä, että monella yliopisto-opiskelijalla on jo yksi ammatti hankittuna, mikä mahdollistaa pääsyn alaa vastaaviin tehtäviin. Yliopisto-opintoja voi suorittaa työn ohessa helpommin kuin ammattikorkeakouluopiskelua. Työssäkäynnissä ei ole tapahtunut sanottavia muutoksia kahden vuoden takaiseen tilanteeseen. Nyt alaa vastaavissa tehtävissä työskenneltiin kuitenkin hieman enemmän kuin aiemmin.

Yliopisto-opiskelijoista 2 % ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 19 % ei työskennellyt opintojensa aikana minkäänlaisessa palkkatyössä. Yllättävää oli, että palkaton vapaaehtoistyö oli vähäistä.

3.5 Vastavalmistuneet asuvat Etelä-Suomessa

Sosiaalialan oppilaitoksista suurin osa sijaitsee Etelä-Suomessa, johon myös väestö- ja työpaikat ovat keskittyneet. Eniten vastaajia (23 %) asui Uudellamaalla. Maakunta ei ole enää vetänyt puoleensa vastavalmistuneita siinä määrin kuten ennen, sillä vuonna 2003 vastavalmistuneista 25 % ja vuonna 2001 32 % asui Uudellamaalla.

Muuttovoittoa on kuitenkin olemassa, sillä vastavalmistuneista 20 % oli tutkinnon suorittanut Uudellamaalla. Seuraavaksi eniten vastaajia asui Pirkanmaalla 9.2 %, Pohjois-Pohjanmaalla 7.9 %, Varsinais-Suomessa 7.4 % ja Satakunnassa 6.8 %.

Tutkintonsa suorittaneista suurin osa, eräin paikoin jopa kaikki on jäänyt asumaan koulutusmaakuntaansa. Tästä poikkeuksena on Etelä-Savo, josta joka toinen tutkinnon suorittaja on muuttanut pois. Myös Lapin alueelta on muuttanut lähes 40 % tutkinnon suorittaneista muualle Suomeen, nähtävästi Pohjois-Pohjanmaalle, joka puolestaan on suhteellisesti eniten saanut muuttovoittoa. Pohjois-Pohjanmaalla asuvista lähes 40 % oli suorittanut tutkinnon muualla kuin alueen oppilaitoksissa.

4. VASTAVALMISTUNEIDEN TYÖLLISTYMINEN

4.1 Ensimmäisen työpaikan löytyminen

Vastavalmistuneiden työllistymistä on tarkasteltu sen mukaan, miten pian on tutkinnon jälkeen löytynyt työtä ja kuinka pitkiä työttömyysjaksoja on kertynyt. Yleisesti sosiaalialan työllisyystilannetta voidaan pitää hyvänä. Vastaajista 74 % sai työpaikan heti tai kuukauden sisällä tutkinnon suorittamisesta. Kahden vuoden takaisin tuloksiin verrattuna tilanne on hienoisen parempi, sillä tuolloin 73 %:lla oli työpaikka kuukauden sisällä valmistumisesta.

Kolmea kuukautta voidaan pitää ensimmäisenä virstanpylväänä, johon mennessä suurimmalla osalla oletetaan olevan työpaikka eikä työn etsimistä tänä aikana voida pitää varsinaisena työttömyytenä. Vastaajista 87 % oli työllistynyt kolmen kuukauden sisällä valmistumisesta. Kaksi vuotta sitten kolmen kuukauden sisällä oli työllistynyt 85 %. Yli puoli vuotta oli työpaikan löytymiseen mennyt 4 %:lla vastaajista, vuonna 2003 määrä oli 6.6 %.

Taulukko 2: Vastavalmistuneiden ensimmäisen työpaikan saanti

Kuinka kauan hait ensimmäistä työpaikkaa?

	%
Sain heti työpaikan valmistuttuani	59
Sain työpaikan kuukauden sisällä valmistumisesta	15
Sain työpaikan kolmen kuukauden sisällä	13
Sain työpaikan kuuden kuukauden sisällä	5
Sain työpaikan yli kuuden kuukauden päästä valmistumisesta	4
tieto puuttuu	4
Yht.	100

Yliopistosta valmistuneista 88 %:lla oli työpaikka kuukauden sisällä ja 94 % oli työllistynyt kolmen kuukauden sisällä. Kellään ei ole vienyt aikaa yli puolta vuotta ensimmäisen työpaikan löytymiseen. Koska sosiaalityöntekijöiden virkoja ja toimia on jatkuvasti avoinna ympäri Suomea, on työpaikan pitempään etsintään vaikuttanut todennäköisesti muut tekijät.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 72 % oli työllistynyt kuukauden sisällä ja kolmen kuukauden sisällä työllistyneiden määrä oli noussut 86 %:iin. Yli kuusi kuukautta oli etsinyt ensimmäistä työpaikkaa 5 %.

Opiskelunaikainen työssä käynti tuotti hedelmää ensimmäisen työpaikan löytymisessä, sillä vastavalmistuneista, jotka olivat olleet opintojen kuluessa alaa vastaavassa palkkatyössä, 83 % työllistyi heti tai kuukauden sisällä. Muulla palkkatyöllä on ollut myös vaikutusta työllistymiseen, sillä 72 % työllistyi kuukauden sisällä. Palkkatyötä tehneiden ja palkkatyötä tekemättömien välillä ei ollut enää eroa ensimmäisen työpaikan saannissa, kun aikaa opintojen päättymisestä oli kulunut kolme kuukautta.

Yliopistotutkinnon suorittaneiden työnsaantiin opiskeluaikainen palkkatyö vaikutti hieman, sillä he työllistyivät muutenkin nopeasti. Alaa vastaavaa palkkatyötä tehneistä 92 % työllistyi kuukauden sisällä. Sosiaalialan tehtävissä työskentely vaikutti enemmän ammattikorkeakouluista valmistuneiden välittömään työllistymiseen. Heistä 81 % työllistyi kuukauden sisällä.

4.2 Työttömyyskokemuksia lähes joka toisella vastavalmistuneella

Ensimmäisen työpaikan löytyminen heti valmistumisen jälkeen antaa sosiaalialan työllisyystilanteesta myönteisen kuvan. Nopea sijoittuminen työmarkkinoille ei kuitenkaan takaa pysyvää työpaikkaa. Työttömyysjaksoja osuu vastavalmistuneille varsin usein, sillä kaikista vastaajista 48 %:lla oli kokemusta työttömyydestä valmistumisensa jälkeen. Runsas kolmannes, 34 % oli ollut alle kolme kuukautta työttömänä. Yli kolme kuukautta työttömänä oli ollut 14 %.

Taulukko 3: Vastavalmistuneiden työttömyyskokemukset

Oletko ollut työttömänä valmistumisesi jälkeen?	%
En ole ollut työttömänä	51,8
Alle yksi kuukausi työttömänä	15,8
Yli kuukauden - alle kolme kuukautta	18,3
Yli kolme kuukautta - alle kuusi kk	9,3
Yli 6 kuukautta työttömänä	4,4
tieto puuttuu	0,5
Yht.	100

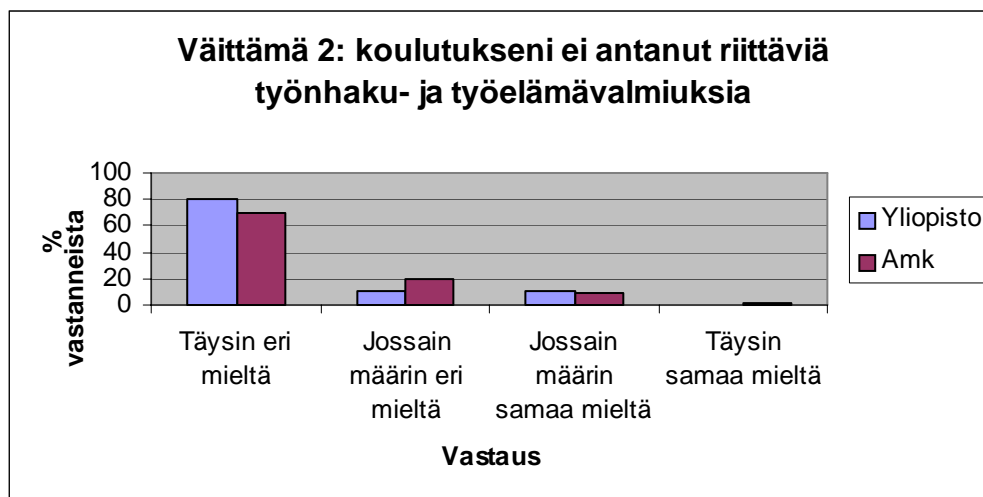
Yliopistotutkinnon suorittaneista työttömyyskokemuksia oli 30 %:lla ja näistäkin suurin osa oli ollut alle kuukauden työttömänä. Ammattikorkeakoulusta tulleet vastavalmistuneet olivat kohdanneet työttömyyttä yliopistotutkinnon suorittaneita enemmän. Heistä 50 % oli ollut työttömänä. Suurimmalle osalle työttömyysjaksot ovat jääneet lyhyeksi, sillä 36 % oli ollut alle kolme kuukautta työttömänä ja yli kolme kuukautta 15 %.

4.3 Syitä työttömyyteen

Työttömyyden kohdanneita pyydettiin itse arvioimaan väittämien perusteella syitä työttömyyteensä. Ensimmäiseen väittämään, ettei ollut löytänyt koulutusta vastaavaa työtä, jakoi vastaajat lähes yhtä suuriin vastakkaisiin näkemyksiin. Vastaajista 55 % oli samaa mieltä väittämän kanssa. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 57 % ja yliopistosta valmistuneista 32 % ei ollut löytänyt omasta mielestään koulutusta

vastaavaa työtä. Kaksi vuotta sitten vastavalmistuneet työttömät jakautuivat mielipiteissään täsmälleen samoin.

Kuvio 2. Arvio työttömyyden syistä, riittävät työnhakuvalmiudet

Koulutuksen antamia valmiuksia kohdata työelämä pidettiin hyvänä. Vastaajista 89 % oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä siitä, että koulutus antoi riittävät työnhaku- ja työelämävalmiudet. Luvut olivat lähes samat kummankin koulutussektorin edustajilla. Hyvät valmiudet saada työpaikka eivät kuitenkaan auttaneet, jos työkokemusta ei ollut tarpeeksi. Vastaajista 57 % piti puutteellista työkokemusta työttömyyden aiheuttajana. Yliopistosta tulleista 25 % ja ammattikorkeakouluista valmistuneista 58 % oli samaa mieltä työttömyyteen vaikuttavasta tekijästä. Kahden vuoden takaiseen kyselyyn verraten työkokemuksen puute nähtiin nyt pienempänä ongelmana, mutta kuten seuraava lainaus kertoo työmarkkinoille pääsy voi olla hankalaa.

”Työtä hakiessani törmäsin jatkuvasti siihen, että työkokemusta olisi oltava vähintään 1 vuosi. Monesti se oli syynä siihen, että minua ei valittu tehtäviin. Kuitenkin minulla oli työkokemusta aika monesta tehtävästä sosiaalialalla, mutta koska ne olivat lähinnä kesätöinä hankittuja kokemuksia, niitä ei kertynyt riittävästi! Kuitenkin esim. päiväkotikokemusta minulla 8 kk, mutta se ei riittänyt! Tuntui aika turhautavalta.” Nainen 26 v. (280)

Työllistymiseen on asuinpaikkakunnalla merkitystä, sillä työpaikkatarjonta voi vaihdella kovasti, oli sitten kysymys pienestä tai suuresta paikkakunnasta.

Työttömyyden kokeneista vastaajista 64 % oli sitä mieltä, ettei asuinpaikkakunnalla ollut tarjolla sopivia töitä. Luku oli hieman korkeampi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla (66 %). Yliopistotutkinnon suorittaneista 40 % oli samaa mieltä.

Työttömyyden kohdanneiden sosiaalityön maistereiden vastaus voi johtua siitä, että he asuvat yliopistopaikkakunnalla, jossa ei ole avoinna sosiaalityöntekijän paikkoja ja perhetilanteen vuoksi he eivät voi lähteä työhön muualle.

Taulukko 4: Arvio työttömyyden syistä, asuinpaikkakunta

Asuinpaikkakunnallani ei ole ollut tarjolla sopivia töitä %	<i>Yliopisto</i>	<i>Amk</i>
Täysin eri mieltä	55	23
Jossain määrin eri mieltä	5	11
Jossain määrin samaa mieltä	25	33
Täysin samaa mieltä	15	33
Yht.	100	100

Vastavalmistuneilla on yleensä määräaikaista työsuhdetta, mikä kasvattaa riskiä joutua työttömäksi. Vastaajista 68 % oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä väittämästä, että työttömyys aiheutui määräaikaisten työsuhdetten väliin jääneestä ajasta. Tämän katsoi syyksi 56 % yliopistotutkinnon suorittaneista. Sosionomeista (AMK) ja vastaavan tutkinnon suorittaneista 69 % oli kokenut työttömyyttä siinä vaiheessa, kun entinen työsuhde oli päättynyt ja uusi ei ollut vielä alkanut.

Taulukko 5: Arvio työttömyyden syistä, määräaikaisten työsuhdetten

Määräaikaisten työsuhdetten väliin on jäänyt työttömyysjaksoja %	<i>Yliopisto</i>	<i>Amk</i>
Täysin eri mieltä	44	25
Jossain määrin eri mieltä	0	6
Jossain määrin samaa mieltä	6	15
Täysin samaa mieltä	50	54
Yht.	100	100

Valtaosa vastaajista oli halukkaita työllistymään, niinpä vastaajista 73 % ei yhtynyt väittämään, ettei kiinnostavaa työtä löytänyt. Samaa mieltä väittämän kanssa oli 27 %, mitä voidaan kuitenkin pitää varsin suurena. Yleisesti on tiedossa ja aiemmista urapolku-selvityksistä on käynyt ilmi, että korkeakoulutetut hakevat aktiivisesti työtä. Vastaajista 91 % oli eri mieltä väitteestä, ettei ole halunnut toimia aktiivisesti työelämässä. Luvut eivät poikenneet tutkinnoittain.

4.4 Luottamus työllistymiseen on hyvä

Työttömänä olleiden usko tulevaisuuteen ei kuitenkaan ole horjunut. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 82 % uskoi työllistyvänsä seuraavan puolen vuoden sisällä. Yliopistotutkinnon suorittaneista oli työttömänä niin vähän, ettei luku ole tarkoituksenmukaista esittää. Joka tapauksessa kaikki uskoivat työllistyvänsä kuuden kuukauden sisällä.

Korkeasti koulutetut ovat olleet muuta väestöä valmiimpia muuttamaan paikkakunnalta toiselle, mikäli tarjolla on työtä. Työttömänä olleilta pyydettiin vastausta siihen, onko valmis muuttamaan asuinkuntaa työn saannin vuoksi. Valmius muuttaa paikkakuntaa on kahden vuoden takaiseen selvitykseen verrattuna laskenut. Nyt vastaajista 34 % olisi valmis muuttamaan. Vuonna 2003 halukkaita oli 38 %. Kieltävästi vastasi 38 % vastaajista ja 28 % ei osannut päättää, mitä tekisi.

4.5 Tietolähteet työmarkkinoista

Nykyisin tietoa työmarkkinoista on saatavissa lukuisten kanavien kautta opiskelujen aikana. Vastaajia pyydettiin merkitsemään kolme tärkeintä lähdettä, joista saivat eniten tietoa työelämästä. Tärkeimmäksi lähteeksi muodostuivat työpaikat, joissa oltiin käytännön opetusjaksolla tai harjoittelemassa. Tietolähteekseen ilmoitti tämän 63 % vastaajista. Sosionomeista (AMK) ja vastaavan tutkinnon suorittaneista 66 % mainitsi harjoittelupaikan, mikä on luonnollista, sillä opintoihin sisältyvän 30

opintoviikon/45 opintopisteen laajuisella käytännön opetus- ja harjoittelujaksolla ehtii tutustua työpaikkoihin. Yliopisto-opiskelijoista 51 % mainitsi harjoittelupaikan. Seuraavaksi eniten tietoa oli löytynyt työvoimatoimistoista, minkä vastaajista 57 % ilmoitti tietolähteekseen ja lähes samaan ylsivät sanoma- ja aikakauslehdet, 55 %. Myös opiskelukaverit olivat hyviä tietolähteitä, jonka 42 % merkitsi tietolähteekseen. Joka viides oli saanut tietoa omasta oppilaitoksestaan.

Yliopisto-opiskelijoilla tärkein tietolähde oli sanoma- ja aikakauslehdet, jonka mainitsi 62 % maisteritutkinnon suorittaneista. Yliopistoissa opiskelijoiden verkosto toimii aktiivisesti, sillä 55 % oli merkinnyt opiskelukaverinsa tietolähteekseen. Muut tietolähteet kuten Talentia ja sen lehti ja verkkosivut jäivät vähäiseksi. Internet on myös jonkin verran käytetty tietolähde.

4.6 Ensimmäinen työtehtävä

Määrällisen sijoittumisen lisäksi tarvitaan tietoa laadullisesta sijoittumisesta. Laadullisella sijoittumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö on koulutusta vastaavissa tehtävissä. Määrällinen ja laadullinen sijoittuminen yhdessä kertovat sen, miten vastavalmistuneet ovat todellisuudessa aloittaneet työuransa. Ammatti- ja tehtävänimikkeistä voidaan päätellä myös sitä, onko sosiaalialan koulutetuille avautumassa uusia tehtäväalueita ja mitkä tehtäväalueet ovat hiipumassa.

Laadullisen sijoittumisen arvioinnissa voidaan pitää käyttökelpoisena kriteerinä tehtävien kelpoisuusvaatimuksia. Kelpoisuusehdot on uudistettu kuluvan vuoden keväällä ja laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista astui voimaan 1.8.2005. Siinä vaiheessa, kun selvitystä tehtiin, oli voimassa vuodelta 1992 oleva asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (A 804/1992). Tässä selvityksessä käytetään ko. asetusta laadullisen sijoittumisen kriteerinä, koska vastavalmistuneet ovat sijoittuneet työtehtäviin vanhan asetuksen voimassa ollessa.

Yliopistosta valmistuneista 85 % meni sosiaalityöntekijäksi tai johtavaksi sosiaalityöntekijäksi, joiden osuus on varsin suuri vastavalmistuneiden määrästä. Kannattaa muistaa, että ne sosiaalityön maisterit, jotka sijoittuvat muille kuin sosiaalialan työmarkkinoille, eivät ole järjestön edunvalvonnan piirissä eivätkä myöskään jäseniä. Koulukuraattorin tehtävissä oli 3.5 % vastaajista. Muihin asiantuntijatehtäviin sijoittui 11.5 %. Ryhmä käsitti lähinnä opetus- ja tutkimustehtävissä työskenteleviä. Joukossa on muutama henkilö, joka on ollut koko opiskeluaikansa työssä ja vielä jonkin aikaa valmistumisen jälkeen ja on suorittamaansa tutkintoon nähden hieman ylikoulutettu. Hallintotehtäviin vastavalmistuneita ei ollut sijoittunut.

Taulukko 6: Yliopistotutkinnon suorittaneiden ensimmäiset tehtävät

Ensimmäisen työpaikan nimike (Yliopisto)	%
Sosiaalityöntekijä	82,5
Johtava/vastaava sosiaalityöntekijä	2,5
Koulukuraattori	3,5
Muu	11,5
Yht.	100

Ammattikorkeakouluista valmistuneista suurin ryhmä oli ohjaajan ja vastaavan ohjaajan tehtävät, joihin oli sijoittunut 28 %. Määrä on kasvanut merkittävästi kahden vuoden takaisesta tilanteesta. Tuolloin luku oli 23 %. Lastentarhanopettajan tehtäviin vastaajista oli sijoittunut 13 %. Sijoittumisessa on tapahtunut huomattava lasku, sillä vuonna 2003 tehdyssä selvityksessä sosionomeista (AMK) 20 % meni heti valmistumisensa jälkeen lastentarhanopettajan tehtäviin. Vähennystä selittävä tekijänä on päivähoitoikäisten lasten määrän pieneneminen, minkä johdosta työtehtävät vähenevät varhaiskasvatuksessa.

Edellistä huomattavasti merkittävämpi tekijä on vuonna 2000 säädetty asetus esiopetusta antavan henkilöstön kelpoisuusehdoista. Vaikka esiopetus koskee vain osaa lastentarhanopettajan työstä, ovat työnantajat liittäneet lähes kaikkiin lastentarhanopettajien tehtäviin vaatimuksen esiopetuskelpoisuudesta. Sosionomien

(AMK) tuli hankkia erilliset esiopetusopinnot vuoden 2003 loppuun mennessä. Vuonna 2003 ja 2004 valmistuneet eivät enää ehtineet mukaan.

Taulukko 7: Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden ensimmäiset tehtävät

Ensimmäisen työpaikan nimike (AMK)	%
Sosiaalityöntekijä	6,4
Sosiaaliohjaaja	4,3
Etuuskäsittelijä	1,6
Lastentarhanopettaja	13,4
Päiväkodin johtaja	0,1
Vastaava ohjaaja/ohjaaja	28,0
Perhetyöntekijä	4,7
Kehitysvammaisten ohjaaja	3,6
Kotipalveluohjaaja	0,9
Asumispalvelun/-yksikön ohjaaja	2,5
Koulukuraattori	0,8
Opettaja/lehtori	0,2
Projektipäällikkö,-sihteeri,-työntekijä	4,7
Toiminnanjohtaja/toiminnanohjaaja	1,3
Työvoimaneuvoja/ohjaaja	1,1
Lastenhoitaja/hoitaja/kodinhoitaja	17,1
Koulunkäyntiavustaja/Henk.koht. avustaja	2,4
Muu	6,7
Yht.	100

Ammattinimikkeet heijastelevat sosiaalitoimessa tapahtuneesta ja tapahtuvasta tehtävärakenteiden uudistamisesta. Kelpoisuusvaatimusten valmistelun yhteydessä olleiden hankkeiden myötä sosiaalialan asiantuntijatehtävät on jaettu sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen. Sosiaaliohjauksen tehtäviin valmistutaan ammattikorkeakouluista. Tehtävänimikkeet voivat vaihdella riippuen siitä, missä työtä tehdään. Sosiaaliohjaajan tehtäviin sijoittui 4.3 % sosionomeista (AMK). Viime vuosina perhetyöntekijän tehtävät ovat lisääntyneet, mikä näkyy ryhmän hienoisena kasvuna, nyt 4.7 %, aiemmin 3.8 %.

Epätarkoituksenmukaisesta sijoittumisesta ovat esimerkkejä erilaiset hoitajan ja avustajan tehtävät, joihin sijoittui vastaajista 19 %. Määrä on pienentynyt viimeisten vuosien aikana (2003 22 %, 2001 28 %). Eniten vastaajia oli lastenhoitajien,

kodinhoitajien, hoitajien ja koulunkäyntiavustajien tehtävissä, joihin vaatimuksena on koulutason tutkinto ja joihin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaja on ylikoulutettu. Tyypillisenä esimerkkinä voidaan mainita lastenhoitajan tehtävät, joissa sosionomin (AMK) tutkinnon suorittanut on työskennellyt ennen opiskeluaan. Tutkinnon suorittaminen ei ole avannut tietä lastentarhanopettajan tehtäviin. Toinen, epätarkoituksenmukaista sijoittumista kertova alue oli sosiaalityöntekijän tehtävät, jossa työskenteli 6.3 % ammattikorkeakoulusta valmistuneista. Osuus on hieman kasvanut vuodesta 2003 (5.6 %).

Selvitys kertoo myös siitä, miten vastavalmistuneet ovat saaneet tehtäviä uusilta alueilta. Sosiaalityön maisterit ovat ammatti- ja tehtävänimikkeiden perusteella edelleen sijoittuneet perinteisesti. Sisällöllisesti uusia tehtäviä on todennäköisesti avautunut, mutta ne eivät näy tässä selvityksessä. Sosionomit (AMK) ja vastaavan tutkinnon suorittaneet ovat sen sijaan raivanneet tietä uusille tehtäville. Uusina nimikkeinä nousevat asiakasneuvojat, etuuskäsittelijät, palveluohjaajat, työvalmentajat ja yksilövalmentajat. Asiakasneuvojista suurin osa sijoittui Kansaneläkelaitoksen neuvontatehtäviin. Etuuskäsittelijät työskentelevät sosiaalitoimistoissa. Palveluohjaajien tehtäväkenttä on laaja käsittäen sosiaalitoimistot, vanhus- ja vammaistyön palvelut sekä sosiaalitoimen ja työhallinnon yhteistoimintapisteet, joissa viime mainituissa työskentelevät myös työvalmentajat ja yksilövalmentajat. Määrät ovat vielä pieniä, mutta todennäköisesti edellä esitetyt tehtäväalueet kasvavat, mikäli ne noudattavat aiemmin esille nousseiden tehtävien kehityskulkua.

Huomiota kiinnittää myös se, että perinteiset laaja-alaiset ammatit ovat mahdollisesti alkaneet pirstoutua pienemmiksi tehtäväalueiksi. Tästä esimerkkinä voidaan mainita kehitysvammahuollosta autismiohjaajat. Vanhustyössä ohjaaja on saanut nimikkeeksi sas-ohjaaja. Näissäkin määrät ovat hyvin pieniä, mutta nimikekehitystä on syytä seurata, määrittelläänkö lääketieteen kautta nimikkeitä tulevaisuudessa.

5. TILANNE TYÖMARKKINOILLA TOUKOKUUSSA 2005

5.1 Vastavalmistuneiden työttömyys lisääntynyt hieman

Vastaushetkellä toukokuun alussa 2005 työllisyystilanne oli edelleen varsin hyvä, vaikka työllisten (kokopäivätyö, osa-aikatyö, yrittäjä/ammattinharjoittaja) osuus oli laskenut vuoden 2003 tilanteesta, jolloin se oli 85 % ja nyt 82 %. Työllisten osuus sosiaalialan työvoimasta oli huomattavasti suurempi kuin valtakunnassa keskimäärin. Avoimesti työttömien määrä nousi 3.7 %:sta 4.3 %:iin. Vuodesta 2001 työttömyys (12 %) oli kuitenkin selkeästi madaltunut.

Työvoimapolitiisessa koulutuksessa, työharjoittelussa ja tukityöllistettynä olevien määrä oli lisääntynyt jonkin verran vuoden 2003 tasosta. Työttömien ja työvoimapolitiisten toimien kohteena olevien määrä oli noussut kahdessa vuodessa 5.9 %:iin (2003 5.0 %). Yliopistosta valmistuneista 3 % ja ammattikorkeakoulusta valmistuneista 6.4 % oli näiden toimenpiteiden piirissä. Myös äitiys- ja vanhempainlomalla olevia on hieman enemmän.

Taulukko 8: Pääasiallinen toiminta toukokuussa 2005 ja 2003

	2005 %	2003 %
Kokopäivätyö	76,0	78,8
Osa-aikatyö	6,1	5,9
Päätoiminen opiskelija	0,8	1,2
Yrittäjä/ammattinharjoittaja	0,1	0,4
Äitiys- tai vanhempainlomalla	7,0	5,1
Hoitovapaalla	1,4	1,4
Työtön	4,3	3,7
Työvoimapolitiisessa koulutuksessa	0,3	0,4
Työharjoittelussa	0,6	0,1
Tukityöllistetty	0,7	0,8
Muu	2,6	2,2
Yht.	100	100

On syytä todeta, että kuva sosiaalialan korkeakoulutettujen työttömyydestä saattaa olla todellista tilannetta optimistisempi. Vastaajajoukkona ovat ammatillisesti

järjestäytyneet, joiden työttömyys on muissa tutkimuksissa todettu järjestäytymättömiä alhaisemmaksi.

Virhelähteistä johtuen ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sijoittumis- ja työttömyystiedot on tarkastettu Tilastokeskuksen sijoittumispalvelusta, joka antaa hyvän ja suhteellisen luotettavan kuvan sosionomien (AMK) sijoittumisesta. Koulutuksesta valmistuneiden työllistyminen ottaa huomioon kaikenlaisen työllistymisen riippumatta siitä, toimiiko koulutustaan vastaavissa tehtävissä vai ei. Tilastokeskuksen tietojen mukaan sosionomien (AMK) työttömyys jää sosiaalialan korkeakoulutettujen keskimääräisen työttömyyden yläpuolelle, joka tarkastelukuukaudesta riippuen on vaihdellut vuonna 2005 3.4 % – 4.3 % välillä sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestön kaikista vakuutetuista.

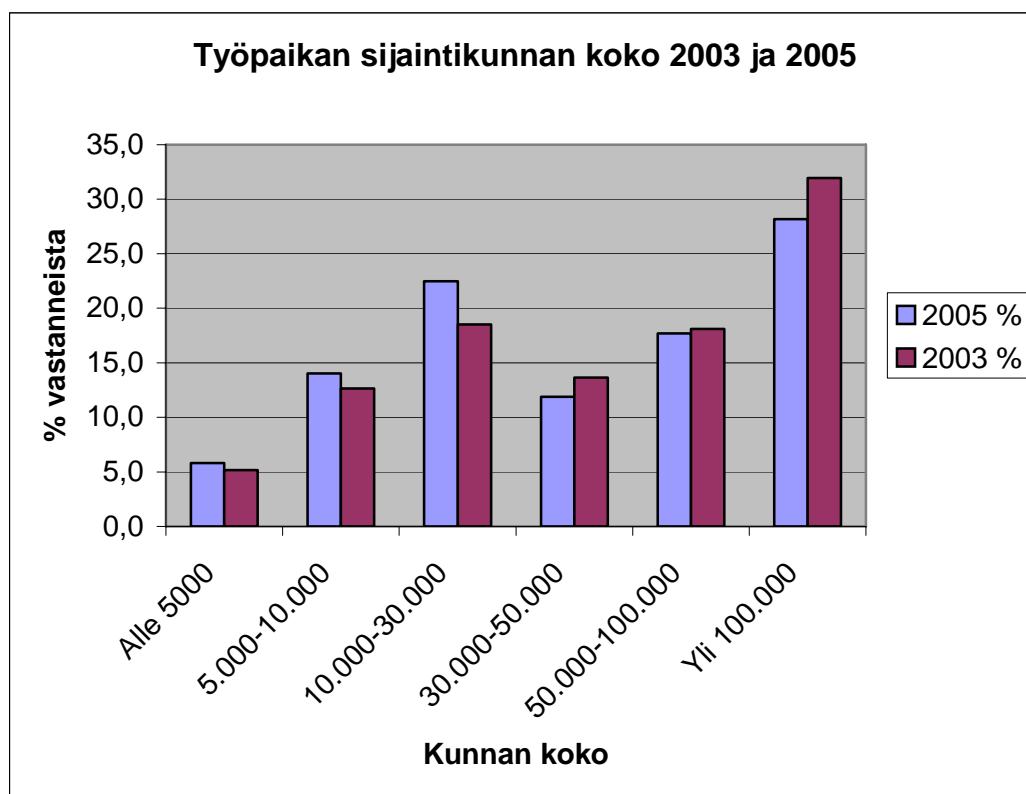
Valmistuneiden sosiaalialan korkeakoulutettujen työttömyyttä on eniten Lapissa. Lisäksi työttömyys keskittyy alueellisesti Pohjois-Karjalaan, Etelä-Pohjanmaalle ja Pohjanmaalle.

Akavan työmarkkinatutkimus 2004 tarkentaa kuvaa sosionomien sijoittumisesta suhteessa muihin akavalaisiin tutkintoihin. Ko. tutkimuksessa kyselyhetkellä (lokakuu 2004) sosionomien työttömyys sekä työttömyyskokemukset olivat merkittävästi muita tutkintoja korkeammalla tasolla.

5.2 Työllistyminen lisääntynyt keskisuurissa ja pienemmissä kunnissa

Urapolku-selvitysten seurannan mukaan työpaikat keskittyvät suurille paikkakunnille. Vastaajista 28 % ilmoitti työpaikan sijaitsevan yli 100 000 asukkaan kunnassa. Vastavalmistuneet eivät kuitenkaan ole enää sijoitu samassa määrin suuriin keskuksiin kuten ennen. (2003 32 %).

Kuvio 3. Työpaikan sijaintikunnan koko

Kuviosta käy ilmi, että eniten sijoittumisia on lisääntynyt alle 30 000 asukkaan kunnissa, joissa vastavalmistuneista työskenteli 42 % (vuonna 2003 36 %). Alle 5 000 asukkaan kunnissa on ollut työpaikkoja tarjolla aiempaa enemmän. Koska pienissä kunnissa on sosiaalialan yksityisen ja kolmannen sektorin työpaikkoja niukalti, saattaa kysymyksessä olla kuntatyönantaja, joka on rekrytoinut vastavalmistuneita. Sama tilanne saattaa olla myös 5 000 – 10 000 asukkaan kunnissa.

5.3 Vaihtuvuus työtehtävissä vähäistä

Yliopistosta valmistuneilla ei ollut tapahtunut mitään muutosta ensimmäisen työtehtävän ja toukokuun 2005 välisenä aikana, sillä vastaajista 85 % oli edelleen sosiaalityöntekijän tai johtavan sosiaalityöntekijän tehtävissä.. Koulukuraattorina

työskenteli 3 %. Muihin asiantuntijatehtäviin sijoittui 12 %. Nämä koostuivat lähinnä opetus- ja tutkimustehtävistä. Hallintotehtäviin ei edelleenkään ollut vastavalmistuneita sijoittunut.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla oli tapahtunut selvää muutosta. Suurin ryhmä oli edelleen ohjaajan ja vastaavan ohjaajan tehtävät, joihin oli sijoittunut 25 % valmistuneista. Määrä oli hieman pudonnut ensimmäisen tehtävän ajalta.

Lastentarhanopettajan tehtävissä oli vastaajista 14 %, mikä on hieman enemmän kuin ensimmäisen tehtävän aikaan, mutta edelleen huomattavasti vähemmän kuin aiempina vuosina.

Projektitehtävät ovat tulleet tavanomaisiksi sosiaalialalla. Uusia palveluja ja uudistuksia haetaan hankkeiden kautta, joihin saadaan sekä omasta takaa että ulkopuolelta rahoitusta. Projektipäällikköinä, -sihteereinä työskenteli vastaajista 5.3 %.

Muissa tehtävissä työskentelevien osuus oli kasvanut 15 %:iin. Kolmasosa vastaajista ei ilmoittanut, missä tehtävissä he olivat toukokuun alussa. Myönteistä kehitystä oli tapahtunut epätarkoituksenmukaisessa sijoittumisessa, sillä se oli vähentynyt.

Vastaushetkellä ylikoulutettuja tehtäviinsä nähden oli 12 % sosionomeista (AMK) ja vastaavien tutkinnon suorittaneista. Sosiaalityöntekijän tehtävissä työskenteli sama 6.3 % ammattikorkeakoulusta tulleista. Alan ulkopuolisiin koulutusta vastaamattomiin tehtäviin oli sijoittunut vain muutama vastavalmistunut.

Tulokset kertovat omaa kieltään sosiaalialan korkeakoulutettujen sijoittumisesta vanhustyön johtotehtäviin. Yksi vastavalmistunut oli siirtynyt vanhustyön tai vanhainkodin johtajaksi. Kun otetaan huomioon, että monella vastavalmistuneella on yksi tutkinto takanaan ja he työskentelevät opintojensa aikana alan tehtävissä, riittäisi osaamista hakeutua yksiköiden ja palveluiden vetäjiksi. Vanhustyön koulutusohjelmassa opiskelleista geronomeista (AMK) suurin osa työskenteli projektitehtävissä, jotka voivat olla vanhustyön alueella. Kaikki geronomit (AMK) eivät olleet saaneet koulutusta vastaavia tehtäviä. Talentian jäsenrekisteritiedot vahvistavat suuntaa, jossa vanhustyö on lipumassa terveydenhuollon koulutuksen saaneiden tehtäväalueeksi ja johdettavaksi. Sama kehitys näkyy myös kotipalvelujen

ohjaus- ja johtamistehtävissä, joihin sosionomit (AMK) ovat perinteisesti sijoittuneet. Heidän määränsä on vähentynyt ja vastavalmistuneista 1.1 % työskenteli kotipalveluohjaajina.

5.4 Kunta edelleen suurin työllistäjä

Sosiaalialan työpaikat ovat perinteisesti olleet kuntasektorilla, sillä kunta tuottaa suurimman osan sosiaalipalveluista, vaikka yksityisten sosiaalipalvelujen määrä on kasvanut. Yleisin työnantaja on edelleen kunta, jossa työskenteli 60 % vastavalmistuneista. Viimeisten vuosien aikana osuus on laskenut merkittävästi, vuonna 2003 kuntasektorille työllistyi 65 % ja vuonna 2001 66 % vastavalmistuneista. Sosiaalialan työmarkkinat kasvavat kuntasektorin ulkopuolella.

Taulukko 9: Vastaajat työnantajien mukaan toukokuussa 2005

	%
Kunta/Kuntayhtymä	60
Järjestö, säätiö tai vastaava	17
Yksityinen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yritys	12
Valtio	4
KELA	2
Muu yksityinen yritys	2
Muu	2
Seurakunta	1
Sosiaalialan yrittäjä/ammattinharjoittaja	0
Yliopisto tai muu oppilaitos	0
Yht.	100

Toiseksi yleisin työnantaja oli järjestöt ja säätiöt, jotka työllistivät viime toukokuun alussa vastavalmistuneista 17 %. Määrä on parilla prosenttiyksiköllä kasvanut vuodesta 2003. Yksityisiin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yrityksiin on vähitellen sijoittunut entistä enemmän juuri työuransa aloittavia. Nyt osuus oli 12 %, kun se kaksi vuotta sitten oli 8.6 %. Valtio työllisti hyvin vähän (3.6 %) vastavalmistuneista. Osuus on pysynyt samana vuodesta 2003, vaikka vastavalmistuneita on rekrytoitunut työhallintoon. Kasvu on ollut sen verran pientä, ettei se näy vielä prosenttiluvussa.

Sama koskee myös Kansaneläkelaitosta, jonne niin ikään on syntynyt työpaikkoja sosionomeille (AMK). Sijoittumiset eivät ole kasvattaneet prosenttiosuutta (2 %) viimeisen kahden vuoden aikana.

5.5 Määräaikaiset työtehtävät hieman vähentyneet

Viime vuosina on tehty useita selvityksiä työelämän solmukohdista, joista yksi on määräaikaiset työsuhteet. Ne ovat yleisiä naisvaltaisilla aloilla kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa, vaikka työsuhteita on pyritty vakinaistamaan. Vastaajista 62 % työskenteli määräaikaisissa virka- ja työsuhteissa. Osuus on pysynyt lähes samana vuodesta 2003, jolloin vastavalmistuneista 63 % työskenteli määräaikaisena työntekijänä. Pitemmän ajanjakson tarkastelussa voidaan todeta, että määräaikaisten työsuhteiden määrä on kuitenkin tasaisesti pienentynyt. Vuonna 2001 osuus oli 66 % ja vuonna 1999 68 %. Vakituudessa virka- ja työsuhteessa oli vastaajista 30 %. Satunnaista keikkatyötä teki 4 % vastaajista.

Määräaikaiset työsuhteet ovat yleisempiä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla kuin yliopistosta tulleilla. Sosionomeista (AMK) ja muista vastaavien tutkintojen suorittaneista 66 % oli määräaikaisissa työsuhteissa. Luku on hieman vähentynyt vuoden 2003 tasosta, jolloin se oli 68 %. Neljännes ilmoitti toukokuussa saaneensa vakituisen työn. Yliopistotutkinnon suorittaneilla luvut olivat päinvastaiset, sillä vakituudessa virka- ja työsuhteissa oli 63 % ja määräaikaisissa työsuhteissa 34 %. Satunnaisissa keikkatöissä työskentelevien kohdalla ei ollut eroa.

Taulukko 10: Työ – ja virkasuhteet toukokuussa 2005

Millaisessa työ- tai virkasuhteessa työskentelet (kaikki vastaajat)	%
Vakituinen virka- tai työsuhde	30
Määräaikainen työ- tai virkasuhde	62
Keikkatyö, satunnainen pätkätyö	4
Muu	4
Yht.	100

Esiopetusuudistus on vaikuttanut työsuhteiden laatuun. Lastentarhanopettajan tehtävissä työskentelevistä vastavalmistuneista vain 12 % oli saanut vakituisen työsuhteen. Työhallinto on palkannut työvoimaneuvojia, joista yhdeksän kymmenestä on määräaikaisessa työsuhteessa. Projektitehtävissä työskentelevien työsuhteet ovat luonnollisesti määräaikaisia.

Määräaikaiset työsuhteet ja työsuhteiden määrä kietoutuvat toisiinsa. Vastaajista 53 % ilmoitti, että heillä on ollut valmistumisen jälkeen yksi työpaikka. Työsuhteita on voinut kertyä useampia, mutta työpaikkaa ei ole tarvinnut vaihtaa. Kahdessa työpaikassa oli työskennellyt 27 %, kolmessa työpaikassa 13 % vastaajista. Neljässä tai useammassa työpaikassa oli ollut 5 % vastaajista. 2 % ei ollut päässyt yhteenkään työpaikkaan.

Kun muistetaan, että puolella ammattikorkeakouluista valmistuneista oli työttömyyskokemuksia ja 69 % piti työttömyytensä syynä määräaikaisten työsuhteiden väliin jääneitä aikoja, muodostuu kuva vastavalmistuneiden epävakaisesta työmarkkinoista, vaikkakin hidasta paranemista on tapahtunut. On ymmärrettävää, että vastavalmistuneet eivät ole enää yhtä innokkaita muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle, kun on todennäköistä, että työ on määräaikaista, työpaikkaa pitää vaihtaa ja väliin tulee vielä työttömyyttä.

5.6 Määräaikaiset työsuhteet rasittavat osaa vastavalmistuneita

Määräaikaiset työ- ja virkasuhteet sekä pätkätyöt vaikuttavat monella eri tavalla työntekijään, hänen työyhteisöönsä ja hänen omiin henkilökohtaisiin tulevaisuuden suunnitelmiinsa. Vastaajia pyydettiin kertomaan avovastauksilla, miten määräaikaiset ja lyhyet työsuhteet vaikuttavat heidän elämäänsä. Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen saaneet eivät poikkea muista määräaikaisissa työsuhteissa olevista. Vastaukset voidaan jakaa kahteen ryhmään: vaikutukset työhön ja vaikutukset omaan elämään. Usein nämä molemmat puolet tulivat esille vastaajilta.

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että määräaikaaisuudesta huolimatta työhön pystyi sitoutumaan, se motivoi ja ammatti-identiteetti vahvistui. Määräaikaisuus nähtiin välivaiheena työelämässä, mikä on hyväksyttävä. Sen nähtiin jopa helpottavan tulevaisuuden suunnitelmia.

”Vahvistaa ammatti-identiteettiä, muutaman kuukauden jakso sopii hyvin tämänhetkiseen elämäntilanteeseen, saan työkokemusta, määräaikaisuus ei vaikuta sitoutumiseen: asia kerrallaan.” Nainen 24v. (273)

”Tämänhetkisessä työssäni olen mielelläni määräaikaisena, koska työ on vielä uutta ja opeteltavaa on paljon. En myöskään ole varma, että onko tämä työ 'oma juttu'. Mielelläni katselen muitakin työpaikkailmoituksia.” Nainen 29 v, (860)

Myös toisenlaisia näkemyksiä esiintyi. Näissä määräaikaisuuden koettiin vaikuttavan negatiivisesti työhön ja työyhteisöön. Työtään ei voi kehittää eikä lähteä esittämään parannuksia, koska ne voidaan vakinaisen henkilöstön taholta tulkita kielteisenä pyrkimyksenä. Määräaikaisuus tekee nöyräksi.

”Lyhyitä sijaisuuksia tehdessä, ei omaa työtä voi juuri kehittää, asiakkaisiin ei ehdi tutustua eikä sijainen ole työyhteisön 'täysi' jäsen. Kaiken aikaa on jo haettava seuraavaa työpaikkaa; epävarmuus tulevaisuudesta on stressaavaa,” Nainen, 24 v.(271)

”Määräaikaisuus on esteenä mielekkäälle työnkehittämiselle, vaikuttaa jonkin verran myös työmotivaatioon. Vaikea päästä koulutuksiin.” Nainen 45 v. (413)

”Koko ajan tietty epävarmuus töiden jatkumisesta stressaa, ei voi tehdä mitään suurempia hankintoja esim. oma asunto eikä myöskään suunnitella perheenisäystä, koska muut sijaiset menisivät ohitseni esim. äitiysloman aikana ja työnhaku pitäisi aloittaa alusta. En myöskään pysty tekemään suunnitelmia kesää varten, koska kesälomaa ei välttämättä ole tai sen saa pitää, kunhan vakkarit ensin pitävät omansa. Myöskään lomat eivät kerry siinä suhteessa kuin pitäisi, kun työsopimus aina katkeaa uudelleen ja jos välissä on työttömyyspäivä, maksaa -- lomat rahana 2. taulukon mukaan. Nainen, 25 v. (868)

Kaikista vaikein tilanne on pätkätyötä ja satunnaisia keikkatyötä tekevillä. Työ koetaan turhauttavaksi. Pätkätyöt rajoittavat tavallista arkielämää, kun ei voi etukäteen tietää, milloin on tarjolla työtä. Ystävien kanssa ei voi sopia yhteisiä tapaamisia.

”Satunnainen pätkätyö on lähinnä turhauttavaa, kun pahimmillaan soitetaan samana aamuna töihin. Ei voi paljon tulevaisuutta suunnitella.” Nainen 25 v. (421)

”Työtilanteeni on erittäin stressaava ja turhauttava. Ikinä en tiedä, koska soitetaan töihin. Motivaatio on huono, koska työpaikka vaihtuu koko ajan. Tulevaisuuden suunnitelmia ei juurikaan tehdä.” Nainen 24 v, (870)

Tässä selvityksessä miehiä on vähän, mutta sen verran, että heidän näkemyksiään voidaan verrata naisten näkemyksiin. Kun naiset kantoivat huolta tulevaisuudestaan työmarkkinoilla ja ennen kaikkea perheen perustamisesta, lasten hankinnasta ja omistusasunnon ostamisesta, miehillä ei näitä huolia tuntunut olevan. Miesten näkemys kuvaa parhaiten seuraava sanonta:

”Elän päivä kerrallaan.” Mies 37 v. (419)

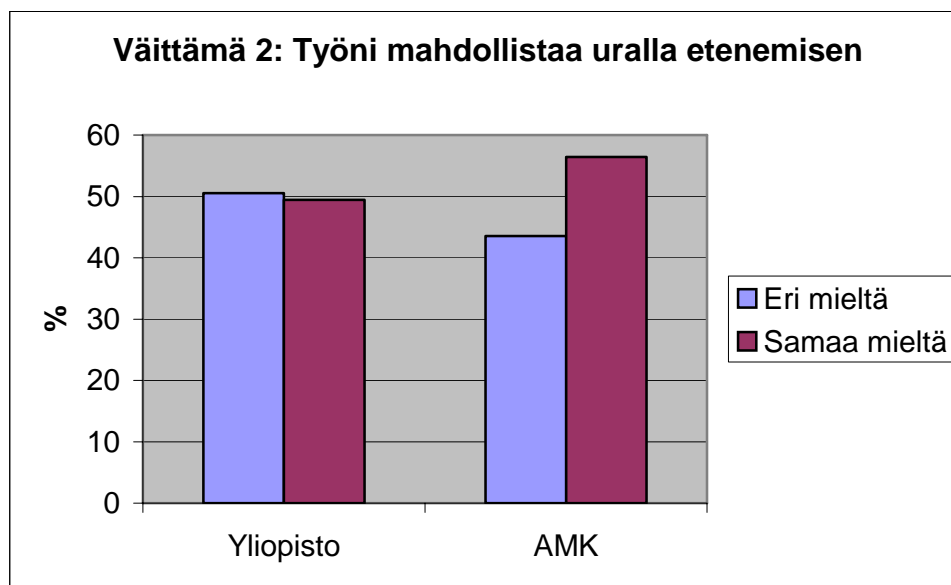
5.7 Sosiaalialan työ on mielenkiintoista

Aiemmissa selvityksissä sosiaalialan työ on koettu mielenkiintoiseksi ja arvokkaaksi, vaikka yhteiskunnassa sitä ei aina tunnusteta. Samaa asiaa selvitettiin tälläkin kertaa. Vastavalmistuneilta kysyttiin työhön liittyvien väittämien kautta, miten he kokevat työnsä ja itsensä työmarkkinoilla. Työn sisältö, itsenäisyys ja vastuu, osaamisen kehittäminen ja haasteet nähtiin hyvin positiivisena. Vastaajista 96 % oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä, että työ on mielenkiintoista. Yhtä korkea prosenttiluku saatiin väittämään, että omasta mielestä työ on yhteiskunnallisesti arvokasta ja tärkeää. Melkein yhtä paljon (92 %) katsoi, että työ on itsenäistä ja vastuullista. Tämän näkemyksen takana seisoivat lähes kaikki (98 %) yliopistosta valmistuneet.

Vastaajista 87 % oli sitä mieltä, että työtehtävät ovat monipuolisia ja työ mahdollistaa osaamisen kehittämisen. Ammattikorkeakouluista tai yliopistoista tulleilla ei näissä väittämässä löytynyt mainittavia eroja. Selvästi myönteisenä koettiin työn tarjoamat haasteet. Väittämään, että työni tarjoaa sopivasti haasteita, oli täysin samaa tai jossain määrin samaa mieltä vastaajista 83 %. Jonkin verran eroa oli yliopistosta tulleiden ja

ammattikorkeakouluista tulleiden välillä. Ensin mainituista 92 % ja jälkimmäisistä 82 % oli samaa mieltä väittämän kanssa.

Kaavio 4. Arvio nykyisestä työstä

Väittämät, että työ mahdollistaa uralla etenemisen, työ on henkisesti liian kuormittavaa ja työtä on liikaa, jakoivat vastaajat tasaisesti vastakkaisiin näkemyksiin. Mahdollisuuksista edetä uralla oli samaa mieltä 56 %. Vastaajista 55 % katsoi, ettei väittämä työn henkisesti liiasta kuormittavuudesta pidä paikkaansa. Lähes joka toinen, 48 %, oli sitä mieltä, että työtä on liikaa.

Näkemykset väittämistä erosivat huomattavasti maistereiden ja sosionomien (AMK) välillä. Sosionomit (AMK) ja vastaavien tutkintojen suorittaneet (56 %) näkivät hieman parempina uralla etenemismahdollisuudet kuin maisterit (49 %). Tulos hämmästyttää siinä mielessä, että yliopistosta tulleet sijoittuvat helposti koulutusta vastaaviin tehtäviin ja heillä on useimmiten vakituinen työsuhde, mikä edesauttaa työuran suunnittelua ja rakentamista.

Maistereista 68 % ja sosionomeista (AMK) ja vastaavien tutkintojen suorittaneista 42 % oli samaa mieltä siitä, että työ on henkisesti liian kuormittavaa. Huomattavasti suurempi ero syntyi väittämälle, että työtä on liikaa. Maistereista melkein neljä

viidestä (79 %) oli samaa mieltä, mutta sosionomeista (AMK) 44 % yhtyi tähän väittämään. Tulokset kuitenkin osoittavat sen, että tarvitaan työn mitoitus koskevat valtakunnalliset ohjeet. Sosiaali- ja terveysministeriössä on kuluvan vuoden aikana asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on tuottaa ohjeet mitoituksesta.

Selvästi kielteisimmin suhtauduttiin väittämiin työn yhteiskunnallisesti korkeasta asemasta ja työsuhteen jatkuvuudesta. Vastaajista kolme neljästä, 74 % oli eri mieltä väittämästä, että työllä on korkea asema yhteiskunnassa. Yliopistosta tulleet näkivät vielä kielteisemmin väitteen. Heistä 81 % oli väittämän kanssa eri mieltä. Väittämästä, että työsuhteeni jatkuvuus on epävarmaa, oli samaa mieltä 59 % vastaajista. Yliopistosta tulleista 28 % näki työsuhteiden jatkuvuuden epävarmana, mutta ammattikorkeakouluista tulleilla määrä 63 %.

5.8 Työtehtävien vaatimustaso vastaa koulutusta

Väittämien lisäksi kysyttiin vastavalmistuneilta suoraan, miten nykyisen työn vaativuustaso vastaa koulutusta. Vastaajista 70 % oli sitä mieltä, että työn asettamat vaatimukset ja saatu koulutus vastaavat toisiaan. Kaksi vuotta sitten tehdystä selvityksestä osuus on noussut kolme prosenttiyksikköä. Vastaajista 23 % työskenteli sellaisissa tehtävissä, joiden vaativuustaso oli alhaisempi kuin koulutustason antama osaaminen. Työ oli koulutukseen nähden liian vaativaa 4 %:n mielestä.

Yliopistosta valmistuneista 88 % katsoi työtehtävien ja koulutuksen vastaavan toisiaan. Vaativuustasoa piti alhaisena 6 %, kun taas 2 % piti työtä liian vaativana.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 67 % katsoi työn vastaavan koulutustasoa. Työn vaativuustaso koulutuksen nähden oli liian vaativa 4 %:lle. Neljännes (25 %) piti työtään liian vaatimattomana osaamiseensa nähden. Osaa tuloksesta selittää se, että ammattikorkeakouluista tulleista 12 % oli vastaushetkellä koulutason tehtävissä. On mahdollista, että koulutusta vastaavissa tehtävissä osaamisvaatimukset eivät ole kohdallaan ja vastavalmistunut ei ole päässyt

näyttämään todellisia taitojaan. Sosiaalityöntekijän tehtävissä työskennelleistä sosionomeista (AMK) 21 % piti työtään koulutukseen nähden liian vaativana.

5.9 Palkkauksessa tapahtunut parannusta

Sosiaalialan palkkaus kulkee edelleen muiden korkeakoulutettujen palkansaajien perässä, vaikka parannusta on viime vuosina tullut. Vastaajien bruttokuukausipalkan keskiarvoksi saatiin 1 804 euroa, runsas kaksi sataa euroa suurempi kuin vuonna 2003. Miesten keskipalkat olivat noin 70 euroa suuremmat kuin naisten. Vuonna 2003 ero oli runsas 100 euroa.

Taulukko 11: Yliopistotutkinnon suorittaneiden tehtäväkohtaiset bruttopalkat toukokuussa 2005

Tehtäväkohtaiset bruttopalkat	Keskiarvo e/kk
Sosiaalityöntekijä	2105
Johtava/vastaava sosiaalityöntekijä	2152
Koulukuraattori	1943
Muu	2071
Yht	2091

Yliopistotutkinnon suorittaneiden keskipalkka oli 2 091 euroa kuussa.

Sosiaalityöntekijän keskipalkkaan oli tullut parannusta noin 250 euroa kahdessa vuodessa. Nousun selittää osin kokemuslisäjärjestelmässä tapahtunut muutos, joka toi lisäystä palkkojen alarajalle. Toisaalta vastavalmistuneet sosiaalityöntekijät ovat saattaneet onnistua palkkakilpailussa. Johtava sosiaalityöntekijä ansaitsi noin 50 euroa enemmän kuin sosiaalityöntekijä. Koulukuraattorin keskipalkka oli 1 943 euroa kuukaudessa.

Ylempää yliopistotutkintoa edellyttävän sosiaalityöntekijän palkkaus, tehtävät ja työhön asetetut vaatimukset ovat edelleen ristiriidassa. Keskipalkka jää alle suomalaisen keskipalkan (2004 2 409 €/kk) ja roimasti muista ylempää

korkeakoulututkintoa vaativista ammateista (2004 3 550 €/kk). Palkkauksen kautta arvioidaan alan arvostusta. Yhteiskunnallisen arvostuksen puute kuten vastavalmistuneet näkevät ja ammattikunnan yksipuolistuminen ovat johdettavissa matalista palkoista. Nykyinen palkkataso ei houkuttele miehiä alalle.

Taulukko 12: Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden tehtäväkohtaiset bruttopalkat toukokuussa 2005

Tehtäväkohtaiset bruttopalkat	Keskiarvo e/kk
Sosiaalityöntekijä	1905
Sosiaaliohjaaja	1842
Etuuskäsittelijä	1671
Lastentarhanopettaja	1764
Vastaava ohjaaja/ohjaaja	1793
Perhetyöntekijä	1768
Kehitysvammaisten ohjaaja	1697
Kotipalveluohjaaja	1951
Asumispalvelun/-yksikön ohjaaja	1694
Vanhainkodin/vanhustyön johtaja	1660
Koulukuraattori	1854
Projektipäällikkö,-sihteeri,-työntekijä	1799
Toiminnanjohtaja/toiminnanohjaaja	1851
Työvoimaneuvoja/ohjaaja	1558
Lastenhoitaja/hoitaja/kodinhoitaja	1623
Koulunkäyntiavustaja/Henk.koht. avust.	1359
Muu	1735
Yht	1758

Taulukosta on poistettu palkkatieto niistä nimikkeistä, joissa tapauksia on vähän

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keskipalkka oli 1 758 euroa. Se on vuodesta 2003 noussut noin 200 euroa. Sosionomien (AMK) ja vastaavien tutkintojen suorittaneiden keskipalkkaa alentaa jonkin verran koulutustasoa vaatimattomimmat tehtävät. Toisaalta keskipalkkaa nostavat sosiaalityöntekijän tehtävistä työskentelevät. Koulutusta vastaavissa tehtävissä työskentelevistä parhaiten palkattu oli kotipalveluohjaaja. Näin oli myös kaksi vuotta sitten.

Sosionomin (AMK) ja vastaavan tutkinnon edellyttämistä tehtävistä maksettavat palkat ovat tuntuvasti pienemmät kuin muilla alemman korkeakoulututkinnon suorittaneilla. Vuonna 2004 näillä oli keskipalkka 3 020 euroa kuukaudessa.

6. TULEVAISUUDEN SUUNNITELMIA

6.1 Työpaikan vaihto mielessä, mutta ei alalta pois

Vastavalmistuneilla nuorilla on edessään vuosikymmeniä kestävä työura. On luonnollista, että kyselyyn osallistuneilla on tarkoitus hankkia työkokemusta monista työtehtävistä. Niinpä vastaajista 46 % oli harkinnut jo työpaikan vaihtoa.

Maistereista 44 % oli työpaikan vaihdon kannalla, kun taas 41 % oli tyytyväinen nykyiseen työpaikkaansa eikä havitellut muualle ja 14 % ei osannut tässä vaiheessa sanoa kantaansa työpaikan vaihtamisesta. Koulukuraattoreista puolet oli valmis hakeutumaan toiseen työpaikkaan.

Sosionomien (AMK) vastaukset eivät suuresti poikenneet maistereista. Heistä 46 % oli harkitsemassa työpaikan vaihtoa, 36 % ei aikonut ja 17 % ei osannut sanoa. Eniten työpaikan vaihtoa olivat miettineet työvoimaneuvojat (78 %). On luonnollista, että henkilöt, jotka eivät ole koulutusta vastaavissa tehtävissä, etsivät uutta työtä. Hoitajan tehtävissä työskentelevistä 66 % olisi vaihtamassa työtään, mutta 25 % ei sitä aikonut tehdä. Koulutusta vastaavissa tehtävissä työskentelevistä kehitysvammaisten ohjaajat olivat työpaikkaansa tyytymättömiä ja halukkaimpia jättämään sen (58 %). Kaikista tyytyväisimpiä näyttivät olleen kotipalveluohjaajat, joista 17 % oli työpaikan vaihdon kannalla.

Vaikka työpaikan vaihto olikin mielessä, niin alaan ollaan jokseenkin tyytyväisiä. Sosiaalityöntekijöistä 63 % aikoi pysyä alalla, 14 % oli vaihtamassa alaa ja 23 % ei osannut ottaa kantaa alan vaihtamisesta. Myös sosionomit (AMK) ja vastaavien tutkintojen suorittajat olivat tyytyväisiä alaan. Työvoimaneuvojista neljännes harkitsi alan vaihtoa. Sosiaaliohjaajista lähes saman verran aikoi vaihtaa muualle. Kaikista tyytyväisimpiä alaan olivat etuuskäsittelijät, perhetyöntekijät, kotipalveluohjaajat ja projektitehtävissä työskentelevät. Myös koulukuraattorina työskentelevät sosionomit (AMK) olivat työhönsä ja alaan tyytyväisiä

6.2 Jatko-opinnot kiinnostavat

Vastavalmistuneilta kysyttiin jatko-opintosuunnitelmista, vaikka useimmiten tie jatko-opintoihin käy muutaman vuoden työrupeaman jälkeen. Ylempää ammattikorkeakoulututkintoa voi päästä opiskelemaan tutkinnon jälkeen hankitun kolmen vuoden työkokemuksen jälkeen. Niin ikään ammatillista lisensiaattitutkintoa on mahdollista hakeutua opiskelemaan työelämässä tapahtuneen meritoitumisen myötä. Erikoistumiskoulutukset on yksi tapa lisätä osaamista ja syventää ammattitaitoa.

Kysymykseen tulevaisuuden suunnitelmista vastaajat saivat merkitä ne opiskeluvaihtoehdot, jotka kiinnostivat. Sosionomeista (AMK) 30 % suunnitteli ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista. Kolmannes (33 %) suunnitteli erikoistumisopintoja. Viime vuosina sosionomit (AMK) ovat innokkaasti hakeutuneet yliopistoon sosiaalityön koulutukseen. Vastavalmistuneista 20 % ilmoitti suunnittelevansa sosiaalityön maisteritutkinnon suorittamista. Löytyi myös henkilöitä, joilla oli suunnitelmissa sosiaalityön ammatillinen lisensiaattitutkinto ja tohtoriopinnot. Nämä ovat nähtävästi maisteriopinnoissa olevia vastaajia, joilla on jo sosionomin (AMK) tutkinto. Kolmannes (33 %) ei ollut hakeutumassa jatko-opintoihin.

Yliopistoista valmistuneista kiinnostivat eniten erikoistumiskoulutukset ja ammatillinen lisensiaattitutkinto. Vastaajista 29 % oli ajatellut erikoistumisopintoja ja 19 % ammatillista lisensiaattitutkintoa. Myös tohtoriopinnot olivat mielessä 12 %:lla. 44 % katsoi, että nyt ei ole aika hakeutua jatko-opintoihin.

6.3 Tyytyväisyys suoritettuun tutkintoon

Kyselyyn vastanneilla oli vastaushetkellä kertynyt työkokemusta runsaasta neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen. Työkokemukseen nojaten voitiin kysyä, miten vastaajat valitsisivat opinnot, jos nyt olisivat lähtöviivalla. Maistereista 40 % ja sosionomeista (AMK) 44 % olisi suorittanut tutkinnon sellaisenaan. Kahta vuotta

aiempiin tuloksiin verraten tyytyväisyys suoritettuun tutkintoon on pari prosenttiyksikköä korkeampi.

Yliopistossa opiskelleista olisi pääainetta vaihtanut 19 % ja sivuaineita 17 %. Ammattikorkeakouluissa tutkintonsa suorittaneista olisi 16 % vaihtanut opintokokonaisuudet tai suuntautumisen ja 6 % olisi suorittanut muun sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelman. Kokonaan toisen tutkinnon olisi suorittanut maistereista 9 % ja sosionomeista (AMK) 13 %. Maistereista 15 % ja sosionomeista 20 % ei osannut sanoa tyytyväisyytään suoritettuun tutkintoon.

7. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian vastavalmistuneet jäsenet ovat sijoittuneet työelämään ja onko näkyvissä uusia ammatti- ja tehtäväalueita, jotka vetävät puoleensa työuransa aloittavia. Selvitys osoittaa, että suurin osa vuosina 2003 ja 2004 tutkintonsa suorittaneista on sijoittunut työmarkkinoille sujuvasti. Työttömyystilanne on pysynyt lähes ennallaan viimeisen kahden vuoden ajan ja oli tämän selvityksen mukaan 4.3 %.

Nopeimmin työmarkkinoille ovat sijoittuneet yliopistotutkinnon suorittaneet, joista 88 % oli työllistynyt kuukauden sisällä. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllistyi kuukauden sisällä 72 %. Opiskeluaikainen palkkatyö ja nimenomaan alaa vastaava työ on nopeuttanut sijoittumista työmarkkinoille, sillä palkkatyötä tehneistä yliopisto-opiskelijoista 92 % ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 81 % työllistyi kuukauden sisällä. Opiskeluaikainen työssä käynti on vastavalmistuneen kannalta myönteinen seikka. Oppilaitosten näkökulmasta ja yhteiskunnan kannalta se on ongelmallista opintojen mahdollisen venymisen vuoksi. Lähes puolella opiskelijoista on aiemmin suoritettu sosiaalialan ammatillinen tutkinto, minkä perusteella he voivat työskennellä alan tehtävissä opiskelun yhteydessä.

Vastavalmistuneiden aiempien tutkintojen määrä kertoo pitkistä koulutusputkista. Sosiaalialalla työskentelevät lisäävät osaamistaan uusien tutkintojen kautta, mikä on tyypillistä naisvaltaisille aloille. Tutkinnon suorittaminen takaa paremmat mahdollisuudet työuralla etenemiseen kuin työkokemus tai työpaikan vaihto. Yliopisto-opiskelijat eivät poikenneet ammattikorkeakouluopiskelijoista, sillä molemmissa ryhmissä puolet oli suorittanut ennen nykyistä tutkintoa ammatillisen koulutuksen. Erot näkyivät vastavalmistuneiden keski-iässä. Kehitysvammaisten ohjaajat, sosiaalikasvattajat, sosiaaliohjaajat ja sosiaalialan ohjaajat ovat olleet työelämässä muutaman vuoden ja sen jälkeen opiskelleet ammattikorkeakoulututkinnon. Näillä keski-ikä oli hieman yli 36 vuotta. Maistereilla, jotka olivat ensin suorittaneet sosionomin (AMK) tutkinnon, oli keski-ikä vajaa 33 vuotta.

Jatkokoulutuksesta kiinnostuneet sosionomit (AMK) hakeutuvat nopeasti yliopisto-opintoihin ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen. Nämä vastavalmistuneet ovat koko aikuisikänsä opiskelleet ja heillä on runsaasti osaamista muihinkin sosiaalialan tehtäviin kuin sosiaalityöntekijäksi, joihin he kuitenkin sijoittuvat. Voikin hyvällä syyllä kysyä, onko koulutus tarkoituksenmukaista, jos samoihin tehtäviin tullaan noin 480 opintopisteen/280 opintoviikon opintojen kautta, kun niihin voi tulla 300 opintopisteen/160 opintoviikon kautta. Tämän selvityksen valossa työmarkkinat eivät tarjoa tehtäviä, joissa molemmista tutkinnoista saatu osaaminen olisi käytössä.

Hyvästä työllisyystilanteesta huolimatta vastavalmistuneista joka toinen on ollut jossakin vaiheessa työttömänä. Työttömyys kohdistui ammattikorkeakouluista tulleisiin. Suurimmalle osalle työttömyysjaksot olivat kuitenkin lyhyitä alle kolmen kuukauden mittaisia ja osuivat määräaikaisten työsuhteiden väliin. Määräaikaiset työsuhteet ovat yleisiä vastavalmistuneilla, vaikka viimeisten vuosien aikana ne ovat vähentyneet. Työttömillä vastavalmistuneilla on hyvä luottamus työllistymiseensä, mutta he eivät ole enää yhtä halukkaita kuin ennen muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle. Määräaikaiset tehtävät, vaatimaton palkka ja uhka työttömyysjaksoista eivät ole niin houkuttelevia tekijöitä vastavalmistuneille, että kannattaisi muuttaa. Perhetilanteet vaikuttavat myös muuttopäätöksiin.

Määrällinen työllistyminen kertoo hyvästä työllisyystilanteesta, mutta laadullinen sijoittuminen antaa todellisen kuvan työllistymisestä. Yliopistotutkinnon suorittaneet sijoittuvat koulutusta vastaaviin tehtäviin, neljä viidestä aloittaa työuransa sosiaalityöntekijänä ja loput koulukuraattorina tai muissa asiantuntijatehtävissä. Sosionomit (AMK) ja vastaavien tutkintojen suorittaneet sijoittuvat suurimmaksi osaksi erilaisiin ohjaajan tehtäviin.

Perinteisesti sosionomit (AMK) ovat sijoittuneet lastentarhanopettajiksi, joka kaikista tehtävistä on ollut puoleensa vetävin ja joissa neljännes vastavalmistuneista on aiemmin aloittanut työuransa. Määrä on laskenut huomattavasti viimeisen kahden vuoden aikana, sillä nyt vastavalmistuneista 14 % työskenteli lastentarhanopettajana. Näistä yhdeksän kymmenestä oli määräaikaaisessa työsuhteessa. Kaksi vuotta sitten tehdyssä selvityksessä heitettiin kysymys esiopetus uudistuksen vaikutuksesta sosionomien (AMK) sijoittumiseen. Uhkakuva on toteutunut.

Päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa tarvitaan sosiaalialan osaamista ja moniammatillista työyhteisöä. Tehtävärakenteiden uusiminen tulee aloittaa viipymättä. Tarkastelun kohteeksi tulee ottaa myös esiopetuskelpoisuutta koskevat vaatimukset. Onko tarpeen, että lähes kaikkiin lastentarhanopettajan tehtäviin on liitetty esiopettajan kelpoisuus? Työelämän ja oppilaitosten tulisi aloittaa keskustelu siitä, kuinka paljon varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneita sosionomeja (AMK) tarvitaan ja mitkä oppilaitokset voisivat nämä opinnot tarjota.

Sosionomien (AMK) ja vastaavien tutkintojen suorittaneiden epätarkoituksenmukainen sijoittuminen työmarkkinoille on edelleen varsin suurta, vaikka viime vuosina määrä on vähentynyt. Noin 18 % vastavalmistuneista on työllistynyt tehtäviin, joihin vaaditaan joko koulutason tai yliopistotason tutkinto. Selvitys osoittaa sen, että lähes viidennes ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista joutuu koukkaamaan koulutason tehtävien kautta työmarkkinoille. Viime keväänä oli edelleen 12 % sosionomeista (AMK) koulutustaan vaatimattomimmista tehtävissä. On suuri vaara, että nämä henkilöt jäävät myös väärälle työuralle. Sosiaalityöntekijän tehtävissä oli 6 % vastavalmistuneista sosionomeista (AMK). Sosiaalitoimen tehtävärakenteiden uudistaminen tulee käynnistää ripeästi. Koska kaikkea

epätarkoituksenmukaista sijoittumista ei tälläkään keinolla saada pois, aloituspaikkojen lisäämiseen ammattikorkeakoulutuksessa ei ole tarvetta.

Vastikään työmarkkinoille tulleista puolet on sitä mieltä, ettei työ mahdollista uralla etenemistä. Etenkin maisteritutkinnon suorittaneet sosiaalityöntekijät näkevät etenemismahdollisuudet heikkoina. Tuloksesta on syytä olla huolissaan, onhan näkemysten esittäjillä edessään muutaman vuosikymmenen työura. Perinteisesti uralla eteneminen on tarkoittanut johtajan tai esimiehen tehtäviä. Uralla etenemistä voidaan kehittää uudistamalla tehtäviä, joihin työssä meritoituneet voivat edetä. Työuran palkitsevuus tulee näkyä myös palkkauksessa. Toinen kiperä kysymys on työn määrä, jota sosiaalityöntekijöistä lähes 80 % piti liian suurena. Tarvitaan pikaisesti työn mitoitus koskevat ohjeet.

Kun selvitys käynnistyi, asetettiin yhdeksi kysymykseksi, onko näkyvissä uusia tehtäväalueita, joihin vastavalmistuneet ovat sijoittuneet. Kysymykseen voidaan vastata myöntävästi, sillä viitteitä uusista ammatti- ja tehtävänimikkeistä saatiin. Sellaisia ovat asiakasneuvoja, etuuskäsittelijä, palveluohjaaja, työvalmentaja ja yksilövalmentaja. Näissä tehtävissä työskentelevien määrä on vielä pieni, mutta aiemmat selvitykset osoittavat, että pienistä puroista kasvaa suurempi virta. Uusien tehtävien myötä vastavalmistuneet avaavat portteja uusille areenoille.

Vastavalmistuneille tehty kysely antaa myönteisen kuvan sosiaalialan työllisyystilanteesta. Neljän viimeisen vuoden aikana työllistymisessä on tapahtunut selvää paranemista, myös koulutusta vastaavia tehtäviä on ollut aiempaa enemmän tarjolla. Alalle tulevat kokevat työnsä mielekkääksi ja arvokkaaksi huolimatta siitä, että työ ei saa tarpeeksi yhteiskunnallista arvostusta. Suoritetut tutkinnot tyydyttävät ja osaamisen kehittäminen jatko- ja erikoisopinnojen kautta on suurimmalla osalla ajatuksissa. Vaikka enemmistö on tyytyväinen valintoihinsa eikä ole vaihtamassa ammattia eikä alaa, on syytä korjata epäkohdat, jotka tässä kyselyssä ovat tulleet esille. Kaikkien etu on, että vastavalmistuneet kokevat sosiaalialan ja sen tulevaisuuden positiivisena.